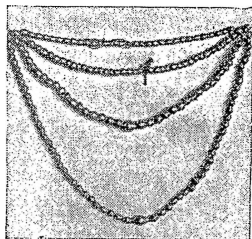

БЕЛЕШКЕ.

ПРЕИСТОРИЈСКИ ЗЛАТАН НАКИТ ИЗ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ.

Почетком 1926 год. набавио је Народни Музеј у Београду један преисторијски накит (ђердан) од чистог злата, за који продавац каже, да је нађен у Јужној Србији. Пошто је накит набављен из друге или чак и треће руке, нису се могли сазнати тачнији подаци што се тиче места и околности налажења, и да ли је то цело једно налазиште или само један део. Највероватније је, да наш ђердан потиче из једног гроба. Накит се састоји данас из два засебна низа и један садржи 92 комада нанизаних златних зрнаца (ђинђува), а

други 79 комада. Али је то само случајно, јер их је тек налазач овако нанизио, да би лакше продао свој налазак. Вероватно је, да је првобитно био само један једини низ.

Ђердан, онакав какав је дошао у Народни Музеј, има тежину од 555г. чистог злата. Поједини делови накита имају облик биконичних пробушених ђинђува разних димензија. Најмањи комади имају пречник од 6—7мм, а два највећа имају пречник од 14 и 12.5мм, са дужином од 16 и 14мм. Винђуве су данас нанизане по величини тако да се у средини налази највећи комад, а од њега полазе лево и десно све мањи и мањи комади, као што се и данас нижу ђердани. Овај ред био је, вероватно, и првобитни. Без обзира на димензије могу се и иначе два разна типа зрнаца разликовати. Један на коме се оцртавају јасно оба конуса. Винђуве су у средини ивичасте. Други на коме је ова ивица расплута, тако да су комади више или мање кугласти. Сви су комади ковани, а не ливени, као што је то често случај.

Најближа паралела за наш накит јесте преисторијски златан накит из Велике Врбице, сада у Народном Музеју у Београду, који је М. Митић публиковао у другој години Старицара новог реда, стр. 99 и даље. Разлика између ова два накита је у томе, што је накит из Велике Врбице већим делом састављен од сасвим малих ђинђува са пречником од 4—5мм, док поједини делови накита из Јужне Србије имају најмањи пречник од 6мм. Што се самог метала тиче, изгледа да је накит из Јужне Србије од много чистијег злата него накит из Велике Врбице, који је од врло бледог злата, дакле, мешаног са сребром. Анализа метала, наравно, није се могла извршити.

Што се пак тиче порекла накита, не ћемо рећи да је он импорт из области јегејске културе, али је несумњиво, да је тај накит рађен под утицајем те

културе. Аналогије са сличним комадима, који су нађени у Троји¹⁾ или на другим местима микенске културе, јесу јасне. Као што је већ Митић с правом за накит из Велике Врбице казао, да он потиче из млађег бронзаног доба, то можемо и ми за овај накит из Јужне Србије рећи, да потиче из краја бронзаног доба, или, ако хоћемо да дамо једно приближно апсолутно датирање, из краја друге или почетка прве тисуће пре Христа.

Балдуин Сариа.

СКОПСКИ МИТРОПОЛИТ СИЛВЕСТАР.

У нартексу манастира Грачанице на Косову, на северном зиду у десној ниши, где је фреско насликан Св. Андрија Јуродиви, налази се овај до сада неопажени и необјављени запис:

Лѣта Зроѣ ѿ ро Хрѣа аѡѡа прѣставиѣ добри и блаженни архієрен
мирѡли скопкѣ кѣ Гниѣсте Боу емѡ вѣчна память добромъ ѡцѣ і оучи-
телю ѡхѣ ѡѣ оуки намѣ за такога ѡчиѣла понѣже вѣ сѣ вѣрме тако
необѣтаѣ се вѣ срѣцен земли.

Се же би при патріархѣ срѣскомъ кѣ Мажимъ многа емѡ лѣта.

Запис је урезан брзописом, оштрим тврдим предметом на зиду с десне стране слике Св. Андрије, ниже левог колена светитељева.

Сем овога до сада непознатог записа, који тако живо карактерише тугу записивача за преминулим, 1669. године, скопским митрополитом Силвестром, како се у запису каже: јединствено добрим оцем и учитељем онога времена у целој српској земљи, има још неколико објављених записа, који нам дају могућност, да о том одличном претставнику српске цркве и народа у Скопљу, из краја XVII. века, сазнамо неке појединости.

Из власторучног записа митрополитова на књизи „Зонара Летописац“, која се сада налази у бившој Царској Библиотеци у Бечу (бр. 126) види се, да је скопски митрополит Силвестар био пострижник манастира Мораче у Црној Гори и да је, по свој прилици, и родом био из оних крајева. Он, на име, каже у запису: да поменути књигу шаље 15 априла 1663. год. из Маркова манастира близу града Скопља, по свом духовном брату и по „плти“ рођаку јеромонаху Никону „ва своју мње обиѡѡѣ манастир Морачу, идеже убоиѡе мое власи осѡриѡал јесам“ (Споменик III, 206, бр. 42). А да је те године у месецу априлу митрополит Силвестар дуже времена бавио се у Марковом манастиру, имамо сведочанство и у једном запису на олову испод кубета с источне стране на крову тога манастира, где се каже: „узпе се на цркву грјешни Силвестер митрополит скопски лето 7171 (1663), мјесеца априла 8“ (Љ. Стојановић, Записи и натписи бр. 6937).

Митрополит Силвестар био је раније ексарх пећског патријарха Пајсија и као такав обилазио је све области Пећске Патријаршије. Из записа у Пећском поменику, који се сада налази у Библиотеци Академије Наука у Београду (бр. 61), зна се, да је патријархов ексарх Силвестар 1625.—1626. год. обишао Самоков, Софију, Београд, Бачку и Херцеговину (Гласник Срп. Учен. Друштва XLII, 7); а по једном запису у књизи „Житије Андрије Јуродива“, која се данас налази у манастиру Св. Тројице код Плеваља, ексарх Силвестар био је 1. децембра 1625. год. у своме манастиру Морачи и даровао му „за своју душу“ ту књигу (Гласник Земаљ. Музеја у Босни и Херцеговини, 1901, 319—320). — За нимљиво је, да је запис о смрти Силвестровој у Грачаници урезан баш поред фреске Андрије Јуродивог, чије је рукописно Житије Силвестар даровао своме манастиру.

¹⁾ Упор. н. пр. Dörpfeld, Troja und Ilion I. 361. Fig. 303.